

۹۴۴۹۰۵۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سبز کردن بنگاه‌ها فرآیندهای داخلی و محیط‌های کاری

نویسندگان:

کاترین ساکت - تامیلا کاریموا
ترنگ لو - نیکولاس میتر - سوان آنانیان

مترجم:

نیکتا رضوان

سرشناسه	ساگت، کاترین، Catherine Saget
عنوان و پدیدآور	سبز کردن بنگاه‌ها؛ فرآیندهای داخلی و محیط‌های کاری/نویسندگان: کاترین ساگت - تامینا کاریموا - ترنگ لو - نیکولاس میتر - سوان آنانیان، ترجمه: نیکتا رضوان.
مشخصات نشر	تهران، نور علم، ۱۴۰۳
مشخصات ظاهری	۳۰۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۶۵۴-۱
موضوع	اقتصاد سبز
	بنگاه سبز - قوانین و مقررات گذار سبز - بنگاه‌ها بنگاه سبز - اشتغال
شناسه افزوده	رضوان، نیکتا، ۱۳۷۹، مترجم.
شناسه افزوده	سازمان بین‌المللی کار
رده‌بندی کنگره	HC ۴۷۵/۱
رده‌بندی دیویی	۳۳۰/۹۵۵

نشر نور علم و قلم سینا: تهران - انقلاب - ج ۱۲ فروردین - پلاک ۲۸۶ - تلفن: ۶۶۴۰۵۸۸۰ و
۶۶۹۵۷۰۲۱ و ۶۶۹۵۷۱۲
وبسایت <https://www.modiranketab.ir> پیج اینستاگرام @modiranketab -

سبز کردن بنگاه‌ها؛ فرآیندهای داخلی و محیط‌های کاری
نویسندگان: کاترین ساگت - تامینا کاریموا - ترنگ لو - نیکولاس میتر - سوان آنانیان
ترجمه: نیکتا رضوان
ناشر: نور علم
شمارگان: ۱۰۰ جلد
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۶۵۴-۱
نوبت چاپ: اول ۱۴۰۳
چاپ و صحافی: الغدير
قیمت: ۲۹۵۰۰۰ تومان

در صورت عدم دسترسی به کتابها، از طریق تماس با
۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتابها به تمام نقاط ایران ارسال می‌شود.

با تصویب توافقنامه پاریس در سال ۲۰۱۵ و اجرای آن در سال ۲۰۱۶، هیئت مدیره سازمان بین‌المللی کار (ILO) به منظور بررسی تبعات تغییرات اقلیمی بر بازارهای کار، از دفتر کار بین‌المللی درخواست تحقیق در این زمینه را نمود. در آن زمان، "دستورالعمل‌های سازمان بین‌المللی کار برای انتقال عادلانه به سمت اقتصادها و جوامع پایدار محیط‌زیستی برای همه" توجه گسترده‌ای را به خود جلب کرده بود اما هنوز شواهد کافی برای تبیین ارتباط بین محیط‌زیست و دنیای کار وجود نداشت.

از آن زمان تاکنون، بخش تحقیقات سازمان بین‌المللی کار با همکاری آژانس‌های دیگر سازمان ملل متحد و بانک‌های منطقه‌ای، گزارش‌ها و نشریات متعددی منتشر کرده است که آثار دستیابی به اهداف توافقنامه پاریس بر "کار شایسته" را مورد بررسی قرار داده‌اند. این گزارش‌ها، تأثیرات کاهش انتشار کربن بر بخش‌های مختلف اقتصاد (در سطح جهانی و منطقه‌ای) و همچنین اقدامات لازم برای تضمین گذر عادلانه به توسعه پایدار را تجزیه و تحلیل کرده‌اند. علاوه بر این، همان‌طور که در گزارش "کار در سیاره‌ای گرم‌تر: تأثیر استرس گرمایی بر بهره‌وری نیروی کار و کار شایسته" (۲۰۱۹) ذکر شده است، پرسش‌های چالش برانگیزی در مورد سازگاری کشورها، بنگاه‌ها و کارگران با پیامدهای تغییرات اقلیمی مطرح شده است. "سبز کردن بنگاه‌ها: فرایندهای گذار و محیط‌های کاری" اولین گزارش تحقیقاتی سازمان بین‌المللی کار است که به طور خاص بر "گذار بنگاه‌ها" تمرکز دارد. این گزارش به پرسش‌های کلیدی در خصوص اقدامات بنگاه‌های بخش‌های مختلف و با اندازه‌های متفاوت برای کاهش انتشار، سازگاری بنگاه‌های کوچک در کشورهای در حال توسعه با "گذار عادلانه" (تأثیر بحران کووید-۱۹ بر این گذار) و سیاست‌های ارتقا دهنده بهره‌وری بنگاه‌ها و پایداری محیط‌زیستی می‌پردازد.

این گزارش با نگرشی فراتر از فرایندهای تولید، بنگاه را به عنوان یک "محل کار" نیز در نظر می‌گیرد. از طریق این رویکرد، طیف وسیعی از اقدامات را شناسایی می‌کند که بنگاه‌ها می‌توانند برای دستیابی به پایداری محیط‌زیستی بیشتر از آنها بهره‌مند شوند و در عین حال، نقش‌آفرینی را برای کارگران در این فرایند محقق سازند. حمل و نقل پایدار، افزایش کارایی مصرف منابع، مدیریت پسماند، سازماندهی کار و غذای پایدار در محل کار، به طور فزاینده‌ای از تلاش‌های بنگاه‌ها برای مهار تأثیر آن‌ها بر محیط‌زیست محسوب می‌شوند. این گزارش توسط واحد دستمزد، درآمد و برابری بخش تحقیقات سازمان بین‌المللی کار با هدایت کاترین ساژت^۱ و با حمایت و راهنمایی ریچارد سامانس^۲، مدیر این بخش، تهیه شده است. نویسندگان گزارش عبارت‌اند از: کاترین ساژت، تحمینا کریموا^۳، ترانگ لوو^۴، نیکلاس میتره و سوآن آنانیان^۵.

^۴ Trang Luu

^۵ Nicolas Maitre

^۶ Sévane Ananian

^۱ Catherine Saget

^۲ Richard Samans

^۳ Tahmina Karimova

فصل اول: گذار سبز و دنیای بنگاه‌ها

۱۹	یافته‌های کلیدی
۲۰	۱،۱ مقدمه
۲۱	۱،۲ چالش‌های محیط‌زیستی پیشروی بنگاه‌های اقتصادی
۲۶	۱،۳ تنوع بنگاه‌های اقتصادی
۲۷	۱،۳،۱ بنگاه‌های بزرگ و چندملیتی
۲۸	۱،۳،۲ بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط
۳۳	۱،۳،۳ بنگاه‌های غیر رسمی (اقتصاد غیررسمی و چالش‌های گذار به پایداری محیط‌زیست)
۳۴	۱،۳،۴ تعاونی‌ها و سایر مدل‌های اقتصاد اجتماعی و همبستگی
۳۶	کادر ۱،۲: جنبش تعاونی در مدیریت پسماند در برزیل
۳۶	۱،۴ عوامل تسهیل‌کننده و توانمندساز مشارکت بنگاه‌ها در گذار سبز شدن
۳۷	۱،۴،۱ قوانین و مقررات برای گذار سبز
۴۰	کادر ۱،۳: نقش همکاری‌های توسعه‌ای در ترویج بنگاه‌های سبز
۴۱	۱،۴،۲ انگیزه‌های اقتصادی بنگاه‌ها برای فعالیت‌های سبز
۴۴	۱،۴،۳ تأمین مالی سبز (گرین‌فاینانس)
۴۶	۱،۴،۴ نوآوری و مهارت‌ها
۴۸	۱،۴،۵ فرهنگ و هنجارها
۴۸	۱،۴،۶ گفتگوی اجتماعی برای گذار عادلانه
۵۳	۱،۵ اقداماتی برای سبزتر کردن بنگاه‌ها
۵۳	۱،۵،۱ چارچوب مفهومی برای سبز کردن بنگاه‌ها
۵۵	۱،۵،۲ نمونه‌هایی از اقدامات در خصوص سبز کردن کسب و کارها
۶۱	کادر ۱-۶: غذا در محیط کار: پایداری محیط‌زیستی و ایمنی و بهداشت شغلی
۶۴	۱،۶ نتیجه‌گیری
۶۶	منابع

فصل دوم: سبز شدن محیط‌های کاری: نقش ابزارهای تنظیمگر قانونی

۷۷	یافته‌های کلیدی
۷۸	۲،۱ مقدمه
۷۹	۲،۲ هدف، دامنه و روش شناسی

- ۲,۳ مروری جهانی بر رویکردهای سبز کردن محیط‌های کاری ----- ۸۱
- ۲,۳,۱ روندهای کلیدی ----- ۸۱
- ۲,۳,۲ انعطاف و تنوع ابزارهای حقوقی و سیاستی برای سبز کردن محیط‌های کاری ----- ۸۷
- ۲,۴ یکپارچه سازی پایداری در محیط کار: نتایج بررسی شیوه‌های کشورهای مختلف ----- ۹۰
- ۲,۴,۱ سازماندهی کار (ترتیبات کاری و زمان) ----- ۹۱
- ۲,۴,۲ سیستم‌های حمل و نقل سبز: رویکردها و مقررات ----- ۱۰۰
- ۲,۴,۳ مصرف سبز در محل کار (مدیریت پسماند) ----- ۱۰۵
- ۲,۴,۴ اقدامات مرتبط با انرژی در محل کار ----- ۱۱۱
- ۲,۴,۵ حقوق محیط زیستی کارگران ----- ۱۱۴
- ۲,۴,۶ دیگر ابزار تاثیرگذار بر سبز شدن محیط کار ----- ۱۲۴
- ۲,۵ نتیجه‌گیری ----- ۱۳۳

فصل سوم: خصوصیات و ویژگیها، اقدامات سبز و روندهای اشتغال

- یافته‌های کلیدی ----- ۱۳۵
- ۳,۱ مقدمه ----- ۱۳۶
- ۳,۲ شرکت‌هایی که به سمت گذار سبز اقدام می‌کنند: بررسی شیوه‌ها و ویژگی‌ها ----- ۱۳۷
- ۳,۲,۱ طبقه‌بندی بنگاه‌ها ----- ۱۳۷
- ۳,۲,۲ آیا اندازه شرکت، میزان درآمد، ابعاد صنعت و نوع جهتگیری بازار اهمیت دارند؟ ----- ۱۴۱
- ۳,۲,۳ بنگاه‌هایی که اقدامات در خصوص بهره‌وری منابع را اجرا می‌کنند (فرآیندهای سبز) ----- ۱۴۹
- ۳,۲,۴ بنگاه‌های ارائه دهنده محصولات یا خدمات سبز (ستانده و محصول سبز) ----- ۱۶۹
- ۳,۲,۵ شرکت‌هایی که در گذار سبز شدن قرار نگرفته‌اند ----- ۱۷۶
- ۳,۳ فرآیندهای سبز و روندهای اشتغال ----- ۱۸۰
- ۳,۳,۱ شواهد تجربی موجود در مورد تأثیر فرآیندهای سبز بر اشتغال ----- ۱۸۰
- ۳,۳,۲ رشد بالاتر اشتغال در بنگاه‌هایی که فرآیندهای سبز را اجرا کرده‌اند ----- ۱۸۲
- ۳,۳,۳ ویژگی‌های بنگاه‌های سبز ممکن است تا حدودی روندهای اشتغال را توضیح دهد - ۱۸۶
- ۳,۳,۴ در کشورهای با درآمد متوسط پایین، استفاده از فرآیندهای سبز می‌تواند تأثیر منفی بر اشتغال در سطح بنگاه داشته باشد ----- ۱۸۷
- ۳,۳,۵ آموزش کارکنان در شرکت‌های مجری فرآیندهای سبز ----- ۱۹۳
- ۳,۴ نتیجه‌گیری ----- ۱۹۵
- منابع ----- ۱۹۷
- پیوست: توضیح و شرح داده‌ها ----- ۱۹۹

فصل چهارم: تنظیم مقررات بنگاه‌های سبز: مطالعات موردی کشورها

- ۲۰۷- یافته‌های کلیدی
- ۲۰۸- ۴,۱ مقدمه
- ۲۰۹- ۴,۲ آفریقای جنوبی
- ۲۰۹- ۴,۲,۱ انتقال عادلانه به عنوان اصلی در قالب محیط زیست و جهان کار
- ۲۱۱- ۴,۲,۲ ارتقای پایداری از طریق حقوق کارگران
- ۴,۳ تقویت حمایت از گذار سبز بنگاه‌های کوچک و متوسط از طریق قوانین تغییرات اقلیمی: مورد
- ۲۱۳- جمهوری کره
- ۲۱۳- ۴,۳,۱ تعهد جمهوری کره به دستیابی به توازن تولید و جذب کربن
- ۲۱۴- ۴,۳,۲ تمرکز ویژه بر بنگاه‌های کوچک و متوسط
- ۲۱۵- ۴,۳,۳ گذار عادلانه به عنوان یک چارچوب برای دستیابی به جامعه کم‌کربن
- ۲۱۷- ۴,۳,۴ قواعد خاص برای ادغام پایداری در محیط کار
- ۲۲۲- ۴,۴ ارتقای اصل جامع مصرف و تولید مسئولانه: مورد چین
- ۲۲۲- ۴,۴,۱ نگاهی اجمالی به قوانین و مقررات چین در رابطه با سبز کردن بنگاه‌ها و محیط کار
- ۲۲۳- ۴,۴,۲ سبز کردن محیط کار از طریق قوانین و مقررات انرژی
- ۲۲۵- ۴,۴,۳ از مسئولیت جمعی به مسئولیت فردی
- ۲۲۶- ۴,۵ تنظیم مقررات سبزشازی محیط کار: مورد مطالعه قرقیزستان
- ۲۲۶- ۴,۵,۱ وضعیت کنونی قوانین مربوط به سبز کردن محیط کار
- ۲۲۷- ۴,۵,۲ چشم انداز آینده
- ۲۲۸- ۴,۶ امارات متحده عربی
- ۲۲۸- ۴,۶,۱ ترویج سبزشازی بنگاه‌ها از طریق آموزش و آگاهی‌بخشی
- ۲۳۰- ۴,۶,۲ اقدامات بخش‌محور برای ارتقای سبزشازی در سطح بنگاه
- ۴,۷ ایجاد محیطی توانمندساز برای بنگاه‌های کوچک و متوسط (MSMEs) سبز: مورد مطالعه
- ۲۳۲- کلمبیا
- ۲۳۲- ۴,۷,۱ ظهور مقررات قانونی برای بنگاه‌های سبز
- ۲۳۴- ۴,۷,۲ دامنه و تأثیرات قانونگذاری
- ۲۳۸- ۴,۷,۳ بنگاه‌های کوچک و متوسط (MSMEs) به عنوان شرکت‌های BIC
- ۲۳۸- ۴,۷,۴ درس‌های آموخته‌شده و چشم‌انداز تقویت اجرای قانون شرکت‌های BIC
- ۲۴۰- ۴,۸ نتیجه‌گیری

فصل پنجم: احیای سبز برای بنگاه‌های کوچک و متوسط (MSMES)

فرصت‌ها و چالش‌ها	۲۴۳
یافته‌های کلیدی	۲۴۳
۵,۱ مقدمه	۲۴۴
۵,۲ سؤالات تحقیق و روش‌شناسی	۲۴۶
۵,۲,۱ انتخاب کشورها و بنگاه‌ها	۲۴۶
۵,۲,۲ تعاریف ملی از بنگاه‌های کوچک و متوسط	۲۴۸
۵,۲,۳ بخش‌های اولویت‌دار برای گذار سبز در کلمبیا، قرقیزستان، جمهوری کره و آفریقای جنوبی	۲۵۰
۵,۲,۴ سؤالات تحقیق	۲۵۵
۵,۳ زمینه گذار سبز در کلمبیا، قرقیزستان، جمهوری کره و آفریقای جنوبی	۲۵۶
۵,۳,۱ زمینه‌های اقتصادی و بازار کار	۲۵۶
۵,۳,۲ زمینه محیط‌زیستی و تأثیرات محیط‌زیستی بر بنگاه‌های کوچک و متوسط	۲۶۳
۵,۴ نتایج	۲۶۸
۵,۴,۱ معنای گذار سبز برای بنگاه‌های کوچک و متوسط مورد بررسی چیست؟	۲۶۸
۵,۴,۲ محرک‌ها و موانع روی آوردن بنگاه‌های کوچک و متوسط به شیوه‌های سبز	۲۷۳
۵,۴,۳ نقش‌هایی که توسط محیط نظارتی، محیط کسب و کار، سیاست‌های اقتصادی و پاداش‌ها ایفا می‌شود چیست؟	۲۷۹
۵,۴,۴ نقش سازمان‌های کارگری و کارفرمایی چیست؟	۲۸۲
۵,۴,۵ چگونه بنگاه‌های کوچک و متوسط (MSMES) در طول همه‌گیری کووید-۱۹ خود را بازسازی کرده، نوآوری‌هایی را امتحان کرده‌اند و شیوه‌های سبزتری را اتخاذ نموده‌اند؟	۲۸۸
۵,۵ نتیجه‌گیری	۲۹۵
منابع	۲۹۷

تیم تحقیقات مایل است از کمک‌های والری گین^۱، جین هیو کیم^۲، ادگار کینیونز^۳ و ژامالا اومانکولوا^۴، مشاوران خارجی سازمان بین‌المللی کار، برای انجام نظرسنجی‌های بنگاه‌های اقتصادی مورد استفاده در فصل ۵ به ترتیب در آفریقای جنوبی، جمهوری کره، کلمبیا و قرقیزستان تشکر نماید. ما از یونگیون بائه^۵، فدراسیون کارآفرینان کره برای تسهیل نظرسنجی‌های بنگاه‌ها در جمهوری کره سپاسگزاریم. همچنین از دیگو آلخاندرو سانچز آسرو^۶ و کوبات کانیمتوف^۷ به ترتیب برای نگارش مقالاتی در مورد کلمبیا و قرقیزستان به عنوان بخشی از یک مأموریت مشاوره سازمان بین‌المللی کار و استفاده از آنها در فصل ۴ و همچنین از آنجلا جیانینی^۸ برای تحقیقات و ورودی‌های ایشان در فصل ۲ قدردانی می‌کنیم. همچنین لازم است از مقاله مقدماتی اسکار مولینا رومو^۹، مشاور خارجی سازمان بین‌المللی کار، در مورد نقش گفت‌وگوی اجتماعی سه‌جانبه در گذار عادلانه که در فصل ۱ استفاده شده، تشکر کنیم. این گزارش از حمایت اداری و تولیدی عالی بئاتریس گیومین^{۱۰} و جودی رافرتی^{۱۱} (بخش تحقیقات سازمان بین‌المللی کار) و همکاران ما در واحد تولید انتشارات سازمان بین‌المللی کار بهره‌مند شده است.

¹ Valerie Geen

² Jin Hyo Kim

³ Edgar Quiñonez

⁴ Zhamala Umankulova

⁵ Jungyeon Bae

⁶ Diego Alejandro Sánchez Acero

⁷ Kubat Kanimetov

⁸ Angela Giannini

⁹ Oscar Molina Romo

¹⁰ Beatrice Guillemain

¹¹ Judy Rafferty

¹² the ILO Publications Production Unit (PRODOC)

فهرست اختصارات

BIC	collective benefit and interest [beneficio e interés colectivo]	سود و منفعت جمعی
CDP	Carbon Disclosure Project	پروژه افشای کربن
COVID-19	coronavirus disease	بیماری کروناویروس
CSR	corporate social responsibility	مسئولیت اجتماعی شرکت
EBMO	employer and business membership organization	سازمان عضویت کارفرمایان و مشاغل
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development	بانک اروپایی بازسازی و توسعه
EIB	European Investment Bank	بانک سرمایه‌گذاری اروپا
EPI	Environmental Performance Index	شاخص عملکرد محیط‌زیستی
ESG	environmental, social and governance	محیط‌زیست، اجتماعی و حکمرانی
GDP	gross domestic product	تولید ناخالص داخلی
GHG	greenhouse gas	گازهای گلخانه‌ای
GSC	global supply chain	زنجیره تأمین جهانی
IEA	International Energy Agency	آژانس بین‌المللی انرژی
ILO	International Labour Organization	سازمان بین‌المللی کار
IPCC	International Panel on Climate Change	هیئت بین‌دولتی تغییرات اقلیم
ITC	International Trade Centre	مرکز تجارت بین‌المللی
ITC-ILO	International Training Centre of the ILO	مرکز بین‌المللی آموزش سازمان جهانی کار
LPG	liquefied petroleum gas	گاز نفتی مایع شده
MSMEs	micro, small and medium-sized enterprises	کسب‌وکارهای خرد، کوچک و متوسط
NSDI	national social dialogue institution	مؤسسه گفتگوی اجتماعی ملی
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	سازمان همکاری اقتصادی و توسعه
OLS	ordinary least squares	رگرسیون حداقل مربعات معمولی
OSH	occupational safety and health	ایمنی و بهداشت شغلی
R&D	research and development	تحقیق و توسعه

SMEs	small and medium-sized enterprises	کسب و کارهای کوچک و متوسط
UNDP	United Nations Development Programme	برنامه توسعه سازمان ملل
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe	کمیسیون اقتصادی اروپا سازمان ملل متحد
UNEP	United Nations Environment Programme	برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization	سازمان توسعه صنعتی ملل متحد

www.ketab.ir

خلاصه اجرایی

امروزه به طور فزاینده‌ای، بنگاه‌های اقتصادی به عنوان بازیگران کلیدی در دستیابی به یک گذار عادلانه - گذری مبتنی بر انصاف و مشارکت همه ذی‌نفعان - برای محیط‌زیستی سالم و مقابله با تغییرات اقلیمی شناخته می‌شوند. در این راستا، نگاه به بنگاه‌های اقتصادی صرفاً به عنوان مکان‌هایی برای تولید کالا و خدمات، نگرشی ناقص است. در واقع، محیط کار به عنوان بستر تحقق فرصت‌های کسب‌وکار در اقتصاد سبز عمل می‌کند و کارگران و کارفرمایان، هر یک در جایگاه خود، می‌توانند با تغییر فرایندهای تولید، بازده منابع را بهبود بخشند، فشار بر محیط‌زیست را کاهش دهند و کسب‌وکارها را به سمت سبز شدن سوق دهند.

بنگاه کسب‌وکاری سبز چیست؟

مفهوم "کسب و کار سبز" چند وجه مختلف دارد و راه‌های متعددی برای کاهش اثرگذاری منفی بر محیط‌زیست و حرکت به سمت "سبز شدن" در اختیار سازمان‌ها قرار می‌دهد. یکی از این راه‌ها تولید کالاها و خدمات "سبز" است، مانند پنل‌های خورشیدی. گزینه دیگر اتخاذ فرآیندهای تولید سازگارتر با محیط‌زیست است؛ به عبارت دیگر، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و مواد اولیه سبز، بهره‌گیری از فناوری‌هایی که با ورودی یکسان خروجی بیشتری تولید می‌کنند (بازدهی بیشتر منابع) و مدیریت کارآمدتر پسماند.

اما بنگاه محدود به آنچه تولید می‌کند و نحوه‌ی تولید آن نیست. کسب و کارها محل کار هم هستند. امروزه، "سبز شدن" محل کار برای بسیاری از سازمان‌ها و کارکنان نقشی قابل توجه در کاهش انتشار کربن ایفا می‌کند. به عنوان مثال، رفت و آمد سبز، مدیریت انرژی و پسماند در محل کار، دورکاری و غذای سبز در محیط کار رواج نسبتاً خوبی پیدا کرده‌اند. در این راستا، یک کسب و کار تا چه حد "سبز" محسوب می‌شود به این بستگی دارد که تا چه اندازه ستانده‌ها، فرآیندهای تولید و محل کار خود را "سبز" کند.

کدام بنگاه‌ها اقدامات در جهت سبز شدن را انجام می‌دهند؟

نتایج یک بررسی در سال ۲۰۲۱ نشان می‌دهد که در میان بنگاه‌های اقتصادی اتحادیه اروپا، کشورهای کاندیدای عضویت (از جمله ترکیه) و ایالات متحده آمریکا، کسب و کارهای

بزرگ، شرکت‌های با درآمد بالا و یا آن‌هایی که محصولات و خدمات خود را به سازمان‌های دولتی می‌فروشند، بیشتر اقدامات بهینه‌سازی منابع را اتخاذ کرده‌اند. بخشی از این به دلیل دسترسی آسان‌تر آن‌ها به فناوری‌های سبز و تعهدات قانونی بیشتر آن‌ها است. با این حال، بسیاری از بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط (MSME) نیز اقدامات صرفه‌جویی در انرژی و مدیریت پسماند را اجرا می‌کنند و در مصرف مواد اولیه صرفه‌جویی می‌کنند. برخی از همین بنگاه‌ها که در زنجیره‌های تامین فعالیت می‌کنند، به درخواست خریداران و سرمایه‌گذاران به اتخاذ اقدامات سبز تشویق می‌شوند.

در حالی که اقدامات سبز در تمام بخش‌های اقتصادی انجام می‌شود، بنگاه‌های فعال در بخش‌هایی با انتشار کربن بالا به ویژه آن‌هایی که خدمات فنی ارائه می‌دهند، بیشتر از سایرین ابتکارات سبز را اجرا می‌کنند. این صنایع شامل ساخت‌وساز، برق، گاز، بخار و تامین تهویه مطبوع می‌شود. این گزارش نشان می‌دهد که در کشورهایی با استانداردهای محیط‌زیستی سخت‌گیرانه‌تر مانند اتریش، نروژ و بریتانیا، سهم بنگاه‌های اقتصادی سبز بیشتر است.

تقاضای مصرف‌کنندگان و مشتریان، مقررات محیط‌زیستی، و عوامل فرهنگی و نهادی، محرک‌های اصلی سبز شدن بنگاه‌های اقتصادی هستند.

تاثیر مصرف‌کنندگان و مشتریان بر ساختار کسب و کار برای سبز شدن

مصرف‌کنندگان و مشتریان به طور فزاینده‌ای خواهان محصولات سبز هستند، همان‌طور که جستجوهای گوگل برای کالاهای سبز که بین سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰، ۷۱ درصد افزایش یافته است، این مورد را نشان می‌دهد. این تقاضای بیشتر، عاملی پیشران برای بنگاه‌های غیررسمی، به‌ویژه آن‌هایی که در اقتصاد دورانی (چرخشی) فعالیت می‌کنند و در خرید و فروش مواد بازیافتی و نگهداری و تعمیر کالاهای مختلف فعال هستند، می‌باشد. مشتریان اصلی بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط در زنجیره‌های تأمین جهانی، شرکت‌های بزرگ هستند که به نوبه خودنگران شهرت خود نزد مصرف‌کنندگان، سرمایه‌گذاران، سهام‌داران و دولت‌های مربوطه هستند. افزایش سرمایه‌گذاری‌های محیط‌زیستی، اجتماعی و حکمرانی شرکتی (ESG^۱) که هم‌راستایی اهداف مالی با نتایج آن و الزامات مربوط به افشا را در اولویت قرار می‌دهد، عامل پیشران دیگری است.

^۱ Environment Sociale Governance

کمبود روزافزون منابع و افزایش فراوانی بلایای طبیعی نیز از عوامل محرک تحول سبز بنگاه‌های اقتصادی هستند. بنگاه‌های سبز در برابر عواقب تغییرات محیط‌زیستی انعطاف‌پذیرتر هستند. برخی از بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط مستقیماً اثرات محیط‌زیستی نامطلوبی را تجربه کرده‌اند و برای بقا مجبور شده‌اند هزینه‌های سرمایه‌گذاری سبز مانند تغییر مکان تولید به دلیل خشکسالی را در بودجه خود بگنجانند.

نقش قوانین و مقررات در ترویج بنگاه‌های اقتصادی سبز محیط‌زیستی

قیمت کالاها و خدمات، درست مانند هزینه دفع زباله، واقعیت محدودیت منابع طبیعی و اثرات بلندمدت پسماند بر محیط‌زیست را به طور کامل منعکس نمی‌کند. این مسأله منجر به ناکارآمدی بازار می‌شود و این امر دلیل دخالت قانون‌گذاری و حمایت از بنگاه‌های در حال گذار به سمت سبز شدن است. قوانین و مقررات باید با در نظر گرفتن محدودیت‌های خاص پیش روی بنگاه‌ها، ارزشی هم برای اقتصاد و هم برای جامعه به ارمغان بیاورند.

قوانین مربوط به مصرف سبز منابع در محل کار و حمل و نقل سبز نقش عمده‌ای در سبز شدن بنگاه‌های اقتصادی دارند. همچنین، قوانین کار در مورد دورکاری و سازماندهی زمان کار، به همراه اعطای حقوقی به کارگران برای حفاظت از محیط زیست، به روشی رایج برای ترویج محیط‌های کاری سبز تبدیل می‌شود. از طرف دیگر، تأمین سبز و چارچوب حقوقی برای مدل‌های کسب‌وکار پایدار ابزارهای قدرتمندی برای سبزتر کردن بنگاه‌ها و بهتر ادغام توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی آن‌ها به شمار می‌آیند.

بسیاری از قوانینی که بر پایداری محیط‌زیستی بنگاه‌ها، تأمین سبز و مدل‌های کسب‌وکار سبز تأثیر می‌گذارند، نسبتاً جدید هستند (دو سوم مقررات موجود در سال ۲۰۱۹ پس از سال ۲۰۰۴ معرفی شدند) و نیازمند تلاش گسترده‌ای برای تطبیق از سوی بنگاه‌ها هستند. هرچند تمام مناطق جهان تحت تأثیر این قوانین قرار می‌گیرند، اما آسیا، اروپا و آمریکای لاتین اقدامات بیشتری در زمینه قانون‌گذاری داشته‌اند. حتی در طول همه‌گیری کووید-۱۹، کشورها به تصویب قوانینی برای ترویج پایداری و کارایی منابع از طریق قوانین کار و محیط‌زیست ادامه دادند. در کنار این مقررات، بنگاه‌ها همچنان در محافظت از کارگران در برابر خطرات ایمنی و بهداشت حرفه‌ای (OSH)^۱ ناشی از تغییرات اقلیمی نقش مهمی ایفا می‌کنند و استانداردهای حاکم بر OSH در این زمینه حیاتی هستند.

^۱ occupational safety and health

در سراسر جهان می‌توان طیف وسیعی از اقدامات حقوقی و سیاستی را یافت که محیط‌های کاری را سبزتر می‌کنند. برخی از این اقدامات، به ویژه برای بنگاه‌های کوچک و متوسط اجباری نیستند، اما مجموعه غنی از رویه‌هایی را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهند که می‌توانند در مسیر پایداری و گذار عادلانه از آن‌ها الهام بگیرند.

اگرچه بسیاری از مقررات محیط‌زیستی مانند اقدامات مربوط به انرژی هزینه‌های اولیه‌ای در بر دارند، اما برخی دیگر از مقررات جدید در این عرصه عمدتاً مستلزم تغییر رفتار هستند. در هر دو مورد، آموزش و مشاوره فنی، به ویژه در زمینه بهره‌وری انرژی و مدیریت پسماند، برای آگاه‌سازی کارفرمایان در تصمیم‌گیری بسیار مهم است.

فرهنگ، ارزش‌ها و گفتگوی اجتماعی

فرهنگ و ارزش‌ها نقشی حیاتی در شکل‌دهی به استراتژی کارآفرینان، به‌ویژه مالکان/مدیران شرکت‌های کوچک، در مواجهه با گذار به سمت اقتصاد سبز ایفا می‌کنند.

تغییرات اقلیم دامنه مذاکرات سنتی بین شرکای اجتماعی را در بسیاری از زمینه‌های ملی و بین‌المللی گسترش داده است. با این حال، افزایش گفتگوی اجتماعی در سطح ملی همیشه به معنای افزایش گفتگو در سطح بنگاه یا محلی نیست. در واقع، تمرکز گفتگوی اجتماعی در سطوح پایین بر حمایت از تلاش‌های بنگاه‌ها برای تغییر فرآیندهای تولید به منظور کاهش انتشار آلاینده‌ها و ترویج محیط‌های کاری سبز، امری نادر است.

بنگاه‌های اقتصادی برای سبز شدن با چه موانعی روبرو هستند؟

برخی محدودیت‌ها، مانند ابهام در سیاست‌های اقلیمی، عدم دسترسی به فناوری سبز و فقدان سودآوری سرمایه‌گذاری، مانع اقدامات اقلیمی در شرکت‌های چندملیتی می‌شوند. به‌کارگیری رویه‌های سبز در بنگاه‌های کوچک و متوسط (MSME) در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه به دلیل محدودیت دسترسی به منابع مالی و مهارت، کمبود اطلاعات و دانش در مورد نوآوری و اجرای ضعیف مقررات در برخی زمینه‌ها محدود است.

برخی از بنگاه‌های کوچک و متوسط با موانعی مانند پیچیدگی فرآیندهای اداری و حقوقی یا کمبود مواد مورد نیاز مواجه هستند و تعداد قابل توجهی نیز کمبود حمایت مالی برای گذار سبز را گزارش کرده‌اند. رسمی‌سازی و انتقال به تولید سبز از نظر محیط‌زیستی و

اقتصادی برای بنگاه‌های غیررسمی به دلیل ضعف‌های ساختاری اقتصاد و چارچوب‌های نظارتی ناکافی در سطح ملی و بخشی با مشکل مواجه می‌شود. عدم تطابق مهارت‌ها، به ویژه در بخش‌های خارج از انرژی و بهره‌وری انرژی، به عنوان موانع عمده‌ای برای سبز شدن بنگاه‌ها شناسایی شده است.

چه تعدادی از بنگاه‌های اقتصادی فرایندهای سبز شدن را برمی‌گزینند؟

بر اساس بررسی انجام شده در سال ۲۰۲۱، ۹۰ درصد از بنگاه‌های اقتصادی در اتحادیه اروپا، کشورهای کاندیدای عضویت (از جمله ترکیه) و ایالات متحده آمریکا اقداماتی را برای سبز کردن فرایندهای تولید یا محصولات خود انجام داده‌اند. البته درصد بنگاه‌هایی که هیچ اقدام برای سبز کردن بنگاه نکرده بودند در کشورهای مختلف تفاوت زیادی داشت و از ۴۲ درصد در آلبانی تا کمتر از ۲ درصد در ایتالیا و نروژ متغیر بود.

در بررسی گسترده‌تری که طیف متنوعی از کشورهای در حال توسعه با درآمد کم و متوسط بالا را شامل می‌شد، ۷۰ درصد از بنگاه‌های رسمی در سال ۲۰۱۹ گزارش دادند که اخیراً حداقل یک اقدام برای سبز کردن فرایندهای تولید خود آغاز کرده‌اند. رایج‌ترین اقدام گزارش شده صرفه‌جویی در انرژی بوده که به دنبال آن اقدامات ضدآلودگی و مدیریت آب قرار داشت.

اثرات سبز شدن بنگاه‌های اقتصادی چیست؟

در بررسی انجام شده در اتحادیه اروپا، کشورهای کاندیدای عضویت (از جمله ترکیه) و ایالات متحده آمریکا، دو سوم بنگاه‌های اقتصادی گزارش دادند که اقدامات برای افزایش بهره‌وری منابع یا باعث کاهش هزینه‌های تولید آن‌ها شده است یا تأثیری بر آن‌ها نداشته است. متداول‌ترین اقدامات در این زمینه، به حداقل رساندن ضایعات و صرفه‌جویی در انرژی بوده است.

گذار سبز با محوریت جایگزینی منابع سنتی انرژی با منابع تجدیدپذیر و افزایش بهره‌وری انرژی، در سطح جهانی به ایجاد شغل هرچند در مقیاس متوسط منجر می‌شود. این موضوع پرسشی را مطرح می‌کند که این مشاغل در کجا ایجاد می‌شوند و آیا در بنگاه‌هایی که فرایندهای سبز را اجرا می‌کنند، به وجود می‌آیند؟ در نمونه‌ی مطالعاتی که شامل کشورهای در حال توسعه نیز می‌شد، به جز در کشورهای با درآمد متوسط پایین، معرفی فرایندهای

سبز، تاثیری بر اشتغال در بنگاه‌های مورد بررسی نداشت. در کشورهای با درآمد متوسط پایین، سبز شدن فرآیندها با کاهش اشتغال در سطح بنگاه مرتبط است؛ نتیجه‌ای که در ارتباط با سایر انواع تغییرات فناورانه نیز مشاهده شده است. در حالی که سبز شدن فرآیندهای تولید برای این گذار حیاتی است، بنگاه‌هایی که محصولات و خدمات سبز عرضه می‌کنند، فرصت‌های شغلی سبز بیشتری نسبت به بنگاه‌هایی که اقدامات بهره‌وری منابع را اجرا می‌کنند، ایجاد می‌کنند و به این معنا، پیشرو این گذار هستند.

تصمیم بنگاه‌ها برای استقرار فرآیندهای سبز، بر نیازهای آموزشی آن‌ها تأثیرگذار است و این نکته‌ای مهم در هنگام طراحی سیاست‌های توسعه مهارت‌ها به شمار می‌رود.

تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر سبز شدن بنگاه‌ها

همه‌گیری کووید-۱۹ علاوه بر بلایای طبیعی و تغییرات اقلیمی، شوک خارجی دیگری بود که بنگاه‌ها مجبور به مقابله با آن شدند. این همه‌گیری به ویژه بر بنگاه‌های کوچک و متوسط (MSME) تأثیر منفی قابل توجهی داشته است. بر اساس یک تحقیق کیفی انجام شده برای این مطالعه، اکثر بنگاه‌های کوچک و متوسط در کلمبیا، قرقیزستان، جمهوری کره و آفریقای جنوبی تعطیلی موقت جزئی یا کامل را تجربه کرده‌اند. بنگاه‌های کوچک و متوسط در بخش‌هایی که توسط دولت ضروری تلقی می‌شوند، کمترین آسیب را دیده‌اند. برخی از بنگاه‌های کوچک و متوسط، اولویت کمتری به مسائل محیط‌زیستی داده‌اند. با این حال، برخی از آنها برای مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹ و محافظت از سلامت و ایمنی کارکنان خود یا کاهش هزینه‌های عملیاتی، اقداماتی انجام داده‌اند که تأثیر مثبتی بر انتشار آلاینده‌های بنگاه دارد، مانند اقدامات بهره‌وری انرژی و دورکاری. به طور کلی، بنگاه‌های کوچک و متوسط گزارش دادند که از حمایت مالی عمومی که بهبود پس از همه‌گیری را به گذار سبز مرتبط می‌کند، استقبال می‌کنند.

گذار عادلانه برای بنگاه‌های اقتصادی چیست؟

برای شرکت‌های چندملیتی، گذار عادلانه مستلزم استقرار شیوه‌های بهتر محیط‌زیستی و کارگری در زنجیره تأمین جهانی است. این امر می‌تواند از طریق ابتکارات شفافیت مسئولیت اجتماعی شرکتی و تقویت توانمندی بنگاه‌ها برای اعمال استانداردهای کار در زنجیره تأمین محقق شود. فراتر از واکنش‌های تجاری، بسیاری از بنگاه‌های کوچک و

متوسط و گاهی حتی سازمان های کارفرمایی، از سیاست های محیط زیستی خاص و پیامدهای آن برای کسب و کار خود آگاهی ندارند و دانش کمی از مفهوم گذار عادلانه یا تأثیر تغییرات اقلیمی بر بازار کار دارند. گذار عادلانه به سمت پایداری، با رسمی سازی نیز همراه است. برای بنگاه های غیررسمی، گذار عادلانه بر پایه رسمی سازی و پایداری محیط زیستی استوار است. این امر مستلزم توجه ویژه به افزایش توان اقتصاد برای جذب کارگران و بنگاه های غیررسمی و همچنین توانایی کارگران و بنگاه ها برای پیوستن به اقتصاد رسمی است.

چشم انداز آینده

در دنیای کار، علی رغم تغییرات گسترده ای که به موازات همه گیری کووید-۱۹ در حوزه فناوری دیجیتال، جمعیت شناسی و جهانی سازی رخ می دهد، به ویژه در حوزه کسب و کارهای کوچک، تلاش های بسیاری برای دستیابی به پایداری محیط زیستی در حال انجام است. بنگاه ها نیز توجه بیشتری به سبز شدن محیط های کاری به عنوان اهرمی برای سبز شدن کل بنگاه نشان داده اند. با این حال، تطبیق این گزارش نشان می دهد که هرچند کسب و کارها مسئول کلیدی در این گذار عادلانه هستند، با این حال مصرف مسئولانه نیز بخشی از معادله است. گذار عادلانه همچنین فراتر از موفقیت بنگاه ها و محیط های کاری در گذار از رویه های پرمصرف کربن به کم مصرف و انطباق با اثرات تغییرات اقلیمی است. این به معنای مشارکت کارگران در این فرآیند نیز هست. نتایج این گذار باید فرصتهایی را برای ایجاد کار شایسته توسعه دهد.

برای هماهنگی و پیشبرد تغییرات در سطح بنگاه، اقدامات بیشتری می توان انجام داد. نیاز به بازطراحی چشم انداز بنگاه ها از طریق مداخلات سبز در سطوح کلان، بخشی و بنگاهی، با در نظر گرفتن همه گیری کووید-۱۹ و دیگر چالش های جهانی وجود دارد. در سطح کلان، بهبود چارچوب سیاست گذاری و مقررات به منظور ایجاد محیط تجاری تسهیل کننده و ارائه ی اطلاعات شفاف به بنگاه ها و سایر ذینفعان درباره ی راهبرد پایداری محیط زیستی، از جمله از طریق نظارت و سازگاری این راهبرد با شرایط جدید، بسیار مهم است. مشارکت نمایندگان کسب و کار در مباحثات سیاستی پیرامون گذار سبز گام مهمی در این زمینه است، اما برای ایجاد گنجاندن و سهم کردن بیشتر تمام ذینفعان در این گذار، کار بیشتری می توان انجام داد. مدل های کسب و کار پایدار، به عنوان رویکردی برای بنگاه ها جهت تحقق اهداف اقتصادی،

محیط‌زیستی و اجتماعی، با ادغام ابعاد محیط‌زیستی، اقتصادی و اجتماعی پایداری، نویدبخش به نظر می‌رسند.

در سطح بخشی، رویکرد مشارکتی به تمام ذینفعان، از جمله مدیریت بنگاه و کارگران، این امکان را می‌دهد تا برای پیامدهای تغییرات اقلیمی بر مشاغل، مهارت‌ها و دستمزدها آمادگی داشته باشند و گذار عادلانه را هم در بخش‌هایی که نیاز به کوچک‌سازی دارند و هم در بخش‌هایی با پتانسیل ایجاد شغل، تضمین کنند. این شامل ارتقای عملکرد و توسعه‌ی بازارهای سبز، بخش‌ها و زنجیره‌های ارزش سبز می‌شود، با این دیدگاه که افزایش بهره‌وری نیروی محرکی برای ایجاد کار شایسته است. برای اینکه زنان نیز از ایجاد شغل بهره‌مند شوند، باید به تفکیک جنسیتی شغلی در این دو نوع بخش رسیدگی شود و این امر از طریق سیاست‌های توسعه‌ی مهارت قابل تحقق است.

در سطح خرد، سیاست کارآفرینی سبز که شامل آموزش مدیران، مداخلات فنی و مداخلات در سطح بنگاه برای تسهیل تشریفات صدور گواهینامه و اتخاذ فرآیندهای سبز می‌تواند گام مهمی به جلو باشد که نوع بنگاه و بخش نیز در آن موثر است. ابزارهای عملی‌ای وجود دارد که کارفرمایان و کارگران می‌توانند از آن‌ها برای سبزر کردن محیط کاری خود استفاده کنند.

این گزارش نشان می‌دهد که سبز شدن محیط‌های کاری به طور فزاینده‌ای به عنصری مهم از سبز شدن بنگاه‌ها و جنبه‌ای از زندگی کاری تبدیل شده است که برای بسیاری از کارگران و کارفرمایان اهمیت ویژه‌ای دارد.